

I

(Resoluties, aanbevelingen en adviezen)

ADVIEZEN

COMITÉ VAN DE REGIO'S

124e ZITTING, 12-13 JULI 2017

Advies van het Europees Comité van de Regio's over de lokale en regionale dimensie van Horizon 2020 en het nieuwe kaderprogramma voor onderzoek en innovatie

(2017/C 342/01)

Rapporteur: Christophe CLERGEAU (FR/PSE), lid van de regioraad van Pays-de-la-Loire

BELEIDSAANBEVELINGEN

HET EUROPEES COMITÉ VAN DE REGIO'S (CvdR)

A) EUROPEES ONDERZOEK EN INNOVATIE (O&I): EEN AMBITIE DIE VERDER MOET REIKEN DAN HET KADERPROGRAMMA**De centrale rol van het kaderprogramma bij het verwezenlijken van de Europese onderzoeksruimte en de Europa 2020-doelstellingen**

1. is verheugd over het enorme succes van het Europese onderzoeksbeleid, dat gestalte heeft gekregen via opeenvolgende kaderprogramma's, waaronder het huidige Horizon 2020, het grootste geïntegreerde onderzoeksprogramma ter wereld, dat gericht is op excellente wetenschap en het versnellen van het innovatietempo.
2. Het Comité herinnert eraan dat Horizon 2020 hét instrument is om de ontwikkeling van onderzoek en innovatie in Europa in het kader van de algemene Europa 2020-strategie en met het oog op de totstandbrenging van de Europese onderzoeksruimte (EOR) te ondersteunen.
3. **Het Comité wijst nogmaals op de relevantie van de Europa 2020-strategie**, die een geconsolideerde aanpak van de „kennisdriehoek” (onderzoek — opleiding — innovatie) voorstaat, terwijl ook een andere leerhouding en de verhoging van het algemene opleidingsniveau van cruciaal belang blijven en de samenwerking tussen universiteit en bedrijfsleven gestimuleerd moet worden. Het dringt verder aan op een grotere samenhang met de programma's Erasmus+ en Interreg, met inbegrip van het interregionale samenwerkingsprogramma Interreg Europe, en onderstreept dat de inspanningen om de EOR te realiseren, voortgezet moeten worden en dat excellente wetenschap in dat verband een essentiële en onmisbare, maar niet de enige prioriteit is.
4. De doelstellingen van de EOR hebben niet aan actualiteit ingeboet en het is dan ook belangrijk om ze te verwezenlijken. Het gaat hierbij vooral om de ontwikkeling van transnationale samenwerking, de mobiliteit van kennis, een eengemaakte arbeidsmarkt voor onderzoekers en innovatoren, gelijkheid tussen vrouwen en mannen en de toegang tot informatie en wetenschap.
5. Teneinde de beoogde Europese kennismaatschappij ingang te doen vinden stelt het Comité voor dat Europees talent in kaart wordt gebracht en onderzoekers tijdens hun loopbaan worden begeleid. Er zouden Europese loopbaantrajecten voor onderzoekers moeten komen waarmee zij een beroep op steunprogramma's kunnen doen wanneer hun loopbaan zich in een overgangsfase bevindt.

6. De begrotingsdiscussie zou niet alleen over het kaderprogramma moeten gaan. Afhankelijk van de invalshoek loopt het aandeel van het cohesiebeleid dat besteed wordt aan onderzoek uiteen van 43 tot 110 miljard EUR. Daarin zijn de grote bijdragen van ander sectoraal beleid en van het plan-Juncker niet meegerekend.

Innovatie en onderzoek weer politieke en budgettaire prioriteit geven

7. Het Comité dringt erop aan dat **innovatie en onderzoek weer bovenaan de prioriteitenlijst in het kader van het debat over de toekomst van Europa** en de Verklaring van Rome⁽¹⁾ komen te staan, dat onderzoeks-, innovatie- en opleidingsvraagstukken binnen de EU op meer horizontale wijze worden behandeld en dat de totale begrotingsmiddelen die de EU op de verschillende beleidsterreinen aan O&I besteedt, binnen het huidige en volgende MFK worden opgetrokken. In het licht hiervan en in overeenstemming met het ontwerpverslag van het Europees Parlement⁽²⁾ en het verslag van de Groep op hoog niveau van onafhankelijke deskundigen over maximalisering van de impact van de O&I-programma's (verslag-Lamy)⁽³⁾ zou de begroting voor het kaderprogramma aanzienlijk moeten worden opgetrokken om ten minste het groeitempo van het huidige kaderprogramma te handhaven⁽⁴⁾. In geen geval mag de noodzakelijke stimulering van O&I ten koste gaan van het cohesiebeleid, dat nog altijd het belangrijkste financieringsinstrument van de EU is om economische en sociale samenhang en convergentie van haar regio's tot stand te brengen. Alle mogelijke instrumenten van het cohesiebeleid en het O&I-beleid moeten ingezet en gecombineerd worden om de regionale ontwikkeling te stimuleren.

8. Het Comité pleit ervoor dat de handen ineen geslagen worden om niet alleen naar excellente wetenschap op Europees niveau te streven, maar ook naar excellente wetenschap en een grotere innovatiecapaciteit in alle delen van Europa, door het gehele potentieel van alle Europese regio's aan te boren, hun capaciteiten te helpen versterken, en een open innovatie op basis van samenwerking te bevorderen.

9. Deze ambitie is in de context van de globalisering, waarvan de gevolgen zeker op lokaal en regionaal niveau nog niet onder controle zijn, noodzakelijker dan ooit omdat onderzoek en innovatie veerkracht, een hoge toegevoegde waarde en duurzaam concurrentievermogen opleveren.

10. Het herinnert eraan dat iedere lidstaat volgens de Europa 2020-strategie 3 % van zijn bbp moet uitgeven aan openbare en particuliere O&I-inspanningen — een belangrijke doelstelling die in het gedrang is gekomen (de uitgaven zijn sinds 2015 op 2,03 % blijven steken), onder meer doordat veel lidstaten op deze uitgaven hebben bezuinigd. Het is in dit verband van essentieel belang dat de O&I-stelsels verder worden versterkt, rekening houdend met de context van ieder land en iedere regio, door het beleid op Europees niveau beter te coördineren en noodzakelijke hervormingen op nationaal en regionaal niveau te stimuleren, onder meer via het Europees semester en de strategieën voor slimme specialisatie.

Een duidelijker debat over de synergie met het overige Europese beleid

11. Het Comité acht het noodzakelijk dat het debat over synergie wordt opgehelderd en stelt vijf operationele beginselen voor die de EU, lidstaten, regio's en steden overeen zouden kunnen komen:

- samenhang: gedeelde governance en keuze van overkoepelende doelstellingen, strategieën en speerpuntprojecten;
- verenigbaarheid: het mogelijk maken om middelen op eenvoudige en doeltreffende wijze te combineren en te stroomlijnen door met name de staatssteunkwestie aan te pakken;
- complementariteit: zorgen voor een duidelijke rolverdeling en een goede continuïteit bij de financiering van de verschillende projectonderdelen, alsook voor begeleiding vooraf (capaciteitsopbouw enz.) en achteraf (benutting van de onderzoeksresultaten, marktvoering enz.);

⁽¹⁾ Verklaring van de leiders van 27 lidstaten en van de Europese Raad, het Europees Parlement en de Europese Commissie (25 maart 2017) http://www.consilium.europa.eu/nl/meetings/european-council/2017/03/25-rome-declaration_pdf

⁽²⁾ Ontwerpverslag van het Europees Parlement over de beoordeling van de tenuitvoerlegging van Horizon 2020 met het oog op de tussentijdse beoordeling en het voorstel voor het negende kaderprogramma (2016/2147(INI)).

⁽³⁾ Report of the independent High Level Group on maximising the impact of the EU Research and Innovation Programmes: „Investing in the European future we want” https://ec.europa.eu/research/evaluations/pdf/archive/other_reports_studies_and_documents/hlg_2017_report.pdf#view=fit&pagemode=none.

⁽⁴⁾ „De begroting zou ten minste het gemiddelde jaarlijkse groeitempo van Horizon 2020 in stand moeten houden, waarbij de begroting voor het laatste jaar van het programma als uitgangspunt wordt genomen. Dit zou leiden tot een zevenjarige begroting van ten minste EUR 120 miljard in lopende prijzen.” (Uit het verslag van de Groep op hoog niveau van onafhankelijke deskundigen over maximalisering van de impact van de O&I-programma's).

- co-constructie: een samenhangende benadering uitwerken — „samen financieren betekent samen opzetten en samen leiden”;
- ecosystemen: de rol van collectieve lokale initiatieven onderkennen.

B) BEHOUD VAN DE STRUCTUUR, MAAR VERNIEUWING VAN DE GRONDSLAGEN VAN HET KADERPROGRAMMA

Een open en op samenwerking gebaseerd programma voor iedereen

12. Het Comité herinnert eraan dat het kaderprogramma zijn Europese meerwaarde in de eerste plaats ontleent aan het feit dat het op collectieve inspanningen en samenwerkingsverbanden is gebaseerd en aan het opzetten van netwerken van onderzoekers en innovatie-ecosystemen bijdraagt. Deze dimensie moet belangrijker blijven dan steun voor afzonderlijke projecten.

13. Het baart het Comité zorgen dat er in vergelijking met het vorige kaderprogramma gemiddeld genomen minder gehoor wordt gegeven aan de oproepen tot het indienen van voorstellen. De uitrol van het programma in de regio's wordt hierdoor ernstig belemmerd. De concurrentie die nodig is voor uitmuntendheid mag niet leiden tot uitsluiting en buitensporige concentratie.

14. Het is van cruciaal belang dat het programma een open karakter houdt, zodat het heel Europa en alle regio's, alsook zijn burgers — kan bestrijken. Om tegelijkertijd te zorgen voor uitmuntendheid, inclusie en participatie zou er wat de instrumenten van het kaderprogramma betreft meer geïnnoveerd moeten worden.

15. Het Comité herinnert eraan dat het belangrijk is een goed evenwicht te bewaren tussen fundamenteel onderzoek en toegepast onderzoek, alsook tussen vrij onderzoek en onderzoek dat erop gericht is antwoord te geven op vragen die vanuit de samenleving en door economische actoren worden gesteld. Doel is zowel vervolginnovatie als disruptieve innovatie tot stand te brengen, aangezien beide vormen nieuwe activiteiten en banen kunnen opleveren.

16. Het Comité merkt op dat thans een groter belang wordt gehecht aan projecten met een hoog niveau van technologische paraatheid, waardoor voorrang wordt gegeven aan vervolgonderzoek en onderzoekers worden aangemoedigd zich te richten op ideeën die al ver uitgerijpt zijn en binnen een korte tijdspanne op de markt gebracht kunnen worden. Het Comité wijst er tevens op dat steun voor projecten met een laag niveau van technologische paraatheid ook belangrijk is om meer innovatie op de markt te brengen. Het onderstreept de betekenis van disruptieve innovaties, die op een geringere mate van technologische paraatheid berusten en ervoor zorgen dat er snel nieuwe producten en diensten op de markt kunnen komen. In elk geval moet de marktbegeleiding van kmo's en het scheppen van duurzame banen tot de topprioriteiten van het innovatiebeleid behoren. Hiervoor is met name een rol weggelegd voor een Europese innovatieraad.

17. Het Comité dringt erop aan dat er meer aandacht aan alle verschillende vormen van excellentie en innovatie wordt geschonken en herinnert eraan dat door niet-technologische innovatie en sociale innovatie behoefte aan nieuwe kennis kan ontstaan om nieuwe excellentieterreinen te kunnen structureren.

18. Er moet ruim baan komen voor sociale innovatie in de vorm van vernieuwende ideeën (producten, diensten en modellen) waarmee tegemoet kan worden gekomen aan maatschappelijke behoeften in de ruime zin van het woord.

19. Het Comité benadrukt dat onderzoek en innovatie niet uitsluitend ondernemingen betreft, maar ook overheidsbeleid, gezondheid, cultuur en het maatschappelijke leven, alsook de sociale economie en nieuwe economische modellen, die bijdragen tot nieuwe partnerschappen, nieuwe activiteiten en nieuwe sociale betrekkingen. Innovatie zou dan ook niet alleen producten met een economische waarde maar ook diensten met een maatschappelijke waarde voor burgers moeten opleveren.

Een nieuwe benadering van excellentie

20. Het Comité wijst erop dat de term „**excellentie**” in allerlei verbanden wordt gebruikt en stelt voor om in het licht van het kaderprogramma de volgende vormen te onderscheiden:

- excellente wetenschap, met samenwerking als uitgangspunt, gevolgd door concurrentie;
- excellente wetenschappelijke en innovatieve projecten, die mede gekenmerkt worden door hun impact en hun bijdrage aan kennisoverdracht;
- excellente innovatie-ecosystemen en samenwerking tussen uiteenlopende actoren;
- excellentie en een excellente innovatiecapaciteit in heel Europa.

Een nieuwe benadering van de impact van projecten

21. Het Comité stelt voor om bij de evaluatie van de **impact** van projecten, zowel vooraf bij de beoordeling van de voorstellen als achteraf bij de beoordeling van de goedgekeurde projecten, de volgende aspecten in aanmerking te nemen:

- de wetenschappelijke impact, vooral afgemeten aan citaties;
- de impact via de verspreiding en benutting van de resultaten van de projecten;
- de impact via open innovatie op basis van samenwerking en de ontwikkeling van nieuwe producten en diensten, met name door kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's);
- de impact op territoriale innovatie-ecosystemen, die rusten op de pijlers onderzoek, onderwijs en innovatie, en op regio's en hun inwoners, met name qua werkgelegenheid en welzijn.

Een nieuwe benadering van de plaats van regio's in het kaderprogramma

22. Om excellentie in al haar vormen te bevorderen stelt het Comité voor dat **in het volgende kaderprogramma een grotere rol wordt toebedeeld aan de regio's**:

- als partners bij het algemene beheer van het O&I-beleid in Europa en van het kaderprogramma;
- als middelpunt van de Europese topnetwerken van innovatieclusters en -ecosystemen;
- als deelnemers aan projecten door hun deelname te vergemakkelijken;
- als belangrijkste actoren op het vlak van innovatie, benutting en verspreiding van de resultaten van Horizon 2020;
- als stuwende kracht in de permanente dialoog tussen wetenschap en samenleving.

Verruiming van de maatschappelijke uitdagingen ter versterking van de relevantie en impact

23. Het Comité pleit voor formulering van twee nieuwe maatschappelijke uitdagingen om een impuls te geven aan excellente wetenschap m.b.t. de grote uitdagingen die de Europese samenleving te wachten staan:

- de uitdagingen m.b.t. de Europese agenda van vaardigheden: een leven lang leren centraal stellen bij het Europese sociale model en de Europese prestaties;
- de territoriale dynamiek van waardeproductie, innovatie en werkgelegenheid, sociale banden en duurzame ontwikkeling, onder meer in samenhang met de demografische uitdagingen waar de regio's van de EU voor staan.

24. Het Comité pleit ervoor dat in het kader van de maatschappelijke uitdagingen een grotere plaats wordt ingeruimd voor interdisciplinariteit en sociale en menswetenschappen en voor het nemen van risico's, opdat er nieuwe ideeën en oplossingen worden gevonden, met name door de introductie van blanco oproepen tot het indienen van projectvoorstellen.

25. Het Comité pleit voor een nieuwe aanvullende aanpak op basis van taken, om succesvolle verkenningen en grote projecten te realiseren, en op basis van een transversale kijk op slimme steden, milieuoverwegingen of maritieme kwesties, en herhaalt zijn oproep om in het volgende kaderprogramma vast te leggen dat 10 % van de projecten een aanzienlijke bijdrage moet leveren aan het marien en maritiem onderzoek ⁽⁵⁾.

Gunstige voorwaarden voor deelname aan een breder scala van projecten

26. Het Comité verbaast zich erover dat tal van mogelijkheden die de huidige voorschriften bieden, onvoldoende worden benut. Het stelt in dit verband de volgende verbeteringen voor:

- de oproepen tot het indienen van voorstellen moeten een ruimer en opener karakter krijgen, zodat er ruimte is voor nieuwe benaderingen;
- de oproepen tot het indienen van voorstellen moeten meer gericht zijn op interdisciplinariteit, zodat alle kennis, al dan niet op technologisch gebied, benut kan worden;
- de integratie van sociale en menswetenschappen schiet momenteel tekort en is voor verbetering vatbaar;
- bottom-upnetwerken en -initiatieven moeten beter ondersteund worden.
- er moet worden gezorgd voor een grotere transparantie en verantwoordingsplicht in alle stadia van de beoordeling en de selectie van de projecten en de toewijzing van financiële middelen, alsook wat feedback betreft, zodat projecten kunnen worden aangepast en aldus meer kans van slagen hebben;

⁽⁵⁾ Advies van het Europees Comité van de Regio's — Een nieuwe fase in het Europees beleid voor blauwe groei (CDR 6622/2016).

- oproepen tot het indienen van voorstellen moeten meer gericht worden op degenen die voor het eerst aan het programma deelnemen;
- er moet meer gebruik worden gemaakt van cascadenfinanciering, waarmee ook diegenen kunnen worden bereikt die nog weinig bekend zijn met het kaderprogramma.
- er moeten vereenvoudigde procedures komen om onnodige administratieve formaliteiten voor eindgebruikers terug te dringen.

27. Het Comité verzoekt de Commissie om aan te geven hoe kan worden beoordeeld of het gerechtvaardigd is dat grote bedrijven via Horizon 2020 veel geld krijgen terwijl ze nauwelijks méér aan O&O zijn gaan uitgeven. Het pleit dan ook voor aanpassingen in het volgende kaderprogramma.

28. Het Comité benadrukt dat het noodzakelijk is dat onderzoeksactiviteiten via subsidies gefinancierd worden. Het betreurt dat subsidies steeds vaker worden vervangen door leningen, al erkent het dat voor projecten met een hoger niveau van technologische paraatheid die zich dichtbij de implementatiefase bevinden, leningen beschikbaar moeten zijn, naast andere instrumenten.

29. Financiële instrumenten voor de uitvoering van het kaderprogramma zouden alleen ontwikkeld moeten worden als zij, in samenwerking met de financiële instellingen, grote risico's waar de markt geen goed antwoord op heeft kunnen afdekken (eventueel naar het voorbeeld van InnovFin). Helaas wordt het plan-Juncker momenteel nog te weinig ingezet ter dekking van dit soort risico's.

30. Het is noodzakelijk dat de financiering van innovatieprojecten voor kmo's wordt verbeterd, waarbij nadruk moet komen te liggen op de Industry 4.0-programma's. Dit is een betere manier om de Europese industriële structuur te ondersteunen, terwijl tevens een binnenlandse vraag naar technologie wordt gegenereerd die de Europese ontwikkeling bevordert.

C) VOOR EEN KADERPROGRAMMA TER ONDERSTEUNING VAN IN ALLE REGIO'S VERANKERDE O&I-INSPANNINGEN

Voor een benadering van regionaal verankerde excellentie

31. **Het Comité stelt vast dat binnen innovatieclusters -ecosystemen de nodige aandacht naar excellente wetenschap uitgaat.** De meeste begunstigden van Horizon 2020 (universiteiten, onderzoeksinstellingen, kmo's, maatschappelijke organisaties) zijn diep verankerd in hun regio en de territoriale kwaliteit draagt bij aan de kwaliteit van het onderzoek. Deze realiteit dient in het kaderprogramma ten volle erkend te worden.

32. Het Comité herinnert eraan dat de territoriale dimensie bij de uitwerking van alle beleidsmaatregelen stelselmatig in acht moet worden genomen, aangezien de strategieën voor slimme specialisatie (RIS3) wetenschappelijke actoren en ondernemingen middelen opleveren en waarde creëren voor steden en regio's, alsook voor burgers.

33. RIS3 zijn door de regio's ontwikkeld om in onderlinge samenwerking structuur te geven aan investeringen in onderzoek en innovatie ten behoeve van de economische ontwikkeling. Door investeringen van regio's en Europese investeringen in slimme specialisaties op elkaar af te stemmen, zodat geen geld wordt gestoken in projecten die ver afstaan van de lokale realiteit, zal het kaderprogramma een grotere impact krijgen.

34. Het Comité bevestigt dat het kaderprogramma de O&I-capaciteit in de regio's moet helpen versterken om hen te begeleiden op hun weg naar excellentie, met name op het gebied van slimme specialisatie, en dat alle regio's beter in staat gesteld moeten worden om aan Horizon 2020 deel te nemen door er met kwaliteitsvolle projecten aan bij te dragen.

35. Het Comité benadrukt dat steden als innovatiehubs een cruciale rol spelen bij het opbouwen van excellentie en dat een te grote concentratie van de wetenschap in de innovatiehubs een stimulerend effect op het gehele economische en sociale weefsel in de weg staat en dat ook op afstand van de grote clusters excellentiecentra moeten ontstaan. Op dit gebied is een grote rol weggelegd voor regionaal beleid.

Een nieuwe alliantie tussen het Europees onderzoeksbeleid en de regio's

36. Het Comité stelt voor dat de EU, lidstaten, steden en regio's een nieuw partnerschap voor Europese excellentie op O&I-gebied aangaan op basis van een versterkte multilevel governance, naleving van het subsidiariteitsbeginsel, een gezamenlijke cultuur van open innovatie en verdere ontwikkeling van lokale initiatieven middels een bottom-upbenadering.

37. Het Comité dringt erop aan dat het kaderprogramma een grotere bijdrage aan het versterken van territoriale innovatieclusters en -ecosystemen levert en de netwerken voor de overdracht van technologie meer ondersteuning biedt, en dat er een nieuwe actie „territoriale verbindingen” (*territorial connexions*) wordt vastgesteld om territoriale topnetwerken via het kaderprogramma te erkennen en te financieren, naar voorbeeld van het Vanguard-initiatief.

38. Het Comité roept pionierswerk verrichtende regio's op Europese consortia te vormen om in heel Europa baanbrekende innovaties tot stand te brengen. Het in kaart brengen van samenwerkingsmogelijkheden, van onderdelen van de waardeketen, en van belangrijke stakeholders en capaciteiten door middel van slimme specialisatie vormt een cruciale stap op weg naar het creëren van een Europese meerwaarde.

De innovatiekloof tussen regio's en lidstaten overbruggen

39. **Het Comité betreurt dat Horizon 2020 halverwege zijn looptijd te kampen heeft met een geringe deelname van de EU13-landen⁽⁶⁾ en wijst erop dat er grote verschillen zijn in de deelname op lokaal en regionaal niveau.** Niet alleen het cohesiebeleid, maar ook het kaderprogramma moet in alle regio's van de EU geïmplementeerd worden, zodat de beste pioniers op het gebied van excellentie gesteund kunnen worden en in staat worden gesteld om zich aan te sluiten bij Europese samenwerkingsverbanden.

40. Het Comité zou dan ook graag zien dat het *Horizon 2020-programma Spreading Excellence and Widening Participation* voortgezet en uitgebreid wordt. Het pleit voor een gerichte aanpak voor regio's die qua ontwikkeling op O&I-gebied ver achterlopen en gelegen zijn in landen die niet voor dit programma in aanmerking komen, d.w.z. voor de meeste ultraperifere gebieden, zonder daarbij uit het oog te verliezen dat excellentie het belangrijkste criterium is. In Horizon 2020 wordt maar weinig geld (1 % van het budget) uitgetrokken voor dit programma. Wat de toegang tot het kaderprogramma betreft zijn er geen noemenswaardige ontwikkelingen; verbazingwekkend genoeg zijn de grootste begunstigden ervan nog steeds dezelfde. Aangezien dat de legitimiteit van het kaderprogramma ondergraaft, dringt het CvDR aan op nieuwe initiatieven.

41. Het Comité pleit voor een geïntegreerde aanpak op weg naar excellentie, op basis van een coördinatieplan voor ieder land en iedere regio om de noodzakelijke hervormingen door te voeren, voor iedereen toegankelijke topcentra te bouwen, de braindrain tegen te gaan en op volwaardige wijze aan Europese onderzoeksnetwerken deel te nemen. Dit plan zou via regionale, nationale en Europese middelen, waaronder Horizon 2020 en de Europese structuur- en investeringsfondsen gefinancierd moeten worden.

42. Het Comité stelt voor Europese samenwerkingsverbanden te dien einde toegankelijker te maken:

- door de steunverlening ten behoeve van infrastructuur voor onderzoek en technologische ontwikkeling te verruimen en het aantal EOR-leerstoelen (ERA chairs) uit te breiden om veelbelovende onderzoekers en toonaangevende wetenschappers aan te trekken;
- door het aantrekkelijker te maken om nieuwkomers aan ingediende voorstellen te laten deelnemen en geselecteerde projecten meer open te stellen voor nieuwe actoren;
- door kmo's meer steun te geven om O&O&I-eenheden op te richten en deze eenheden technologen of onderzoekers in dienst te laten nemen;
- door kmo's meer steun te geven voor de oprichting van interne structuren waarmee ze aan onderzoeks- en/of innovatienetwerken kunnen deelnemen.

D) BEVORDERING VAN COLLECTIEVE EN GEDEELDE INSTRUMENTEN TEN BEHOEVE VAN EXCELLENTE WETENSCHAP EN INNOVATIE

Europese netwerken van actoren als bakermat van excellentie en innovatie

43. Het Comité wijst er met klem op dat de samenwerking binnen de netwerken voorrang heeft boven de concurrentie binnen het kaderprogramma, conform de waarden van de EU, en dat de netwerken een belangrijke functie als bakermat van projecten en excellentie vervullen.

44. Wat dit betreft was het programma „Kennisregio's”, dat deel uitmaakte van het 7^e kaderprogramma, toe te juichen, omdat het een goede interactie met het regionaal beleid mogelijk maakte. Mede dankzij dat programma kwam het in de regio's namelijk tot een duurzame samenwerking tussen de partijen in de kennisdriehoek, werd het bedrijfsleven (met name het midden- en kleinbedrijf) betrokken bij de projecten van het kaderprogramma, werd de internationale samenwerking tussen vernieuwende ecosystemen ondersteund en werd voor lokale en regionale actoren een plaats ingeruimd in de EOR.

⁽⁶⁾ De belangrijkste begunstigden van het programma „Spreading Excellence and Widening Participation” zijn: Bulgarije, Cyprus, Estland, Hongarije, Kroatië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Malta, Polen, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije en Tsjechië (meer informatie over het programma is hier te vinden).

45. Het Comité dringt aan op een ambitieus beleid voor de verdere ontwikkeling van deze samenwerkingsnetwerken:

- van onderzoekers, teams of laboratoria, en van onderzoeksinfrastructuren om wetenschappelijke vraagstukken te vormen alsook projecten en oproepen tot het indienen van projecten voor te stellen;
- van clusters, proefprojecten en demonstratieprojecten;
- van uiteenlopende actoren, waaronder steden en regio's, territoriale innovatieclusters en -ecosystemen, in samenhang met RIS3.

46. Het Comité herinnert eraan dat Horizon 2020 talrijke mogelijkheden biedt om deze initiatieven te steunen en vraagt zich af waarom er weinig middelen voor worden uitgetrokken en er weinig voor wordt gedaan. Het dringt erop aan dat er meer coördinatie- en ondersteuningsacties worden opgezet. Voorts pleit het voor een groter erkenning van innovatieve initiatieven die via het kaderprogramma door de regio's ondersteund worden. Ook zou er meer ondersteuning moeten komen voor de interregionale samenwerking rond RIS3, zowel vanuit Horizon 2020 als vanuit het cohesiebeleid.

Co-constructie van O&I-programma's in samenwerking met de regio's

47. Het Comité merkt op dat de betrokkenheid van regio's bij de tenuitvoerlegging van Horizon 2020 toeneemt: steeds meer regio's fungeren als partners bij gezamenlijke programmeringsinstrumenten zoals de ERA-NET-acties, de Marie Skłodowska-Curieactie COFUND en de publiek-private onderzoeks- en innovatiepartnerschappen, zoals het Clean Sky-initiatief.

48. Het Comité zou graag zien dat dergelijke co-constructieacties worden uitgebreid en dringt erop aan dat de uitvoeringsregels worden vereenvoudigd en geharmoniseerd en regio's bijvoorbeeld, met instemming van de lidstaten, gemakkelijker aan gezamenlijke programmeringsinitiatieven kunnen deelnemen (artikel 185).

49. Het Comité pleit ervoor dat de administratieve afhandeling van de steun verder wordt vereenvoudigd, dat de informatieverstrekking over subsidies en steun verder wordt gecentraliseerd en in één toegangspunt wordt ondergebracht, en dat informatie over de programma's in alle officiële EU-talen wordt verstrekt, in alle fasen en op het beheersplatform van het deelnemersportaal, teneinde de toegang voor deelnemers te vereenvoudigen.

50. Het CvdR pleit ervoor dat de EU voor het kaderprogramma toeslagen toekent aan door regio's gestarte initiatieven van buitengewone kwaliteit die fors — en uit verschillende bronnen — gefinancierd worden.

51. De ervaring die is opgedaan met de uitvoering van strategieën voor slimme specialisatie is van grote waarde voor het beheer van Horizon 2020 en het toekomstige kaderprogramma en voor het opstellen van de werkprogramma's waarin de onderwerpen die voor financiering in aanmerking komen worden vastgesteld. De bij deze programmering betrokken autoriteiten zouden gemeenten en regio's een grotere rol moeten geven, zodat de programma's beter worden afgestemd op de situatie op hun grondgebied.

52. Het is van cruciaal belang dat bij de verschillende uitdagingen van Horizon 2020 reeds in de ontwerp- en de planningsfase alsook bij de vaststelling van steungebieden dusdanig rekening wordt gehouden met de sociaaleconomische gevolgen voor de regio's dat daardoor de kwaliteit van leven in alle Europese regio's ook echt verbeterd wordt.

53. Het Comité pleit ervoor alle bepalingen van het kaderprogramma vanuit het oogpunt van subsidiariteit en complementariteit tegen het licht te houden om de onderlinge afstemming tussen de verschillende actoren te verbeteren, zowel qua gezamenlijke financiering als qua nieuwe rolverdeling, door binnen het kaderprogramma het accent te leggen op kwesties met een Europese meerwaarde.

54. Het Comité stelt voor de Excellentiekeur, die wordt toegekend aan de beste projectvoorstellen die geen financiering via het mkb-instrument konden ontvangen, verder te ontwikkelen. Doel is dat dit keurmerk een echt partnerschapsinstrument wordt dat de EU en de regio's samen beheren om hun inspanningen zowel voor als na de indiening van projectvoorstellen beter op elkaar af te stemmen. Een en ander geldt ook voor andere maatregelen in het kader van de Excellentiekeur, zoals de Marie Skłodowska-Curieacties, de beurzen van de Europese Onderzoeksraad en alle projecten die voor synergie zorgen.

Samen met de regio's overloopeffecten, innovatie en verspreiding van kennis bevorderen

55. Voor regio's is via openbare aanbestedingen een belangrijke rol weggelegd als proeftuinen en „early adopters”. Het CvdR dringt aan op een versoepeling van de regelgeving voor deze activiteiten en een vereenvoudiging van het steunkader voor innoverende openbare aanbestedingen, dat momenteel te weinig wordt gebruikt en waarvan de regels niet genoeg bekend zijn bij de aanbestedende diensten.

56. Het CvdR onderstreept het belang van een 360°-aanpak voor disruptieve en vervolginnovatie, technologische en niet-technologische innovatie, innovatie door middel van design en gebruik, sociale innovatie en open innovatie op basis van samenwerking. In regio's zijn hubs en ecosystemen de grootste krachten achter innovatie, overdracht en nuttige toepassingen. In het licht van de oprichting van de Europese Innovatieraad (EIC) zou de Commissie oog moeten hebben voor de rol die regio's op lokaal niveau bij deze kwesties spelen en zou ze hen bij de toekomstige taken van de EIB moeten betrekken.

57. In het volgende kaderprogramma zou het mkb-instrument zo gestructureerd moeten worden dat regio's zowel voorals achteraf bij de programmering en uitvoering worden betrokken, zodat het instrument beter aansluit op lokale financiering en slimme specialisaties en er geen al te ontmoedigend effect uitgaat van het zeer geringe succes ervan.

58. Het CvdR kant zich tegen de overheveling van cohesiebeleggingen naar maatregelen van het kaderprogramma om zo automatisch meer projecten te financieren of deze „excellente afgewezen projecten” te ondersteunen. Het maakt zich sterk voor de autonomie van het regionaal beleid en voor de voorgestelde aanpak, waarbij sprake is van co-constructie en onderlinge aanvulling en samenwerking versterkt worden.

59. Het Comité wijst op de noodzaak om meteen al bij het opzetten van projecten aandacht te schenken aan overloopeffecten en de verspreiding en benutting van resultaten. Gezien de huidige beperkte impact van projecten op deze gebieden zouden er Europese en lokale programma's moeten komen die specifiek aan deze activiteiten gewijd zijn. Voorts zouden regio's meer moeten worden betrokken bij de exploitatie en verspreiding van de resultaten van de projecten binnen het kaderprogramma.

60. Het Comité is tevens vóór ontwikkeling van instrumenten die op de overgang van de vroege fase naar de markt zijn gericht, zoals het proefproject „Fast Track to Innovation” en de structurering van nieuwe industrietakken via INNOSUP en het onderdeel „door clusters gefaciliteerde projecten voor nieuwe industriële waardeketens” (cluster facilitated projects for new industrial value chains) daarvan. Het dringt erop aan dat deze initiatieven worden uitgebreid.

61. Er zou een mix van ondersteunende instrumenten ontwikkeld moeten worden voor clusters die niet op afzonderlijke bedrijven, maar op groepen ondernemingen gericht zijn, om sectoroverschrijdende benaderingen en samenwerkingspartnerschappen op EU-niveau mogelijk te maken. De potentiële rol van clusters als bruggenhoofd tussen actoren binnen en buiten de regio's en als kanalen van bedrijfssteuning voor kmo's zou bovendien in het beleid van de EU terug te vinden moeten zijn.

62. Het Comité verzoekt de Commissie om een effectbeoordeling van de hervormingen die in 2013 zijn ingevoerd om de synergie tussen Horizon 2020 en de ESI-fondsen te bevorderen.

63. Het Comité betreurt dat opkomende industrieën onvoldoende centraal staan in de tweede pijler en dat er te weinig steun gaat naar netwerken van innovatieclusters en -ecosystemen die zich op de industrie van de toekomst richten, zoals het Vanguard-initiatief. Het maakt zich zorgen over de aanhoudende problemen bij de financiering van industriële proefprojecten en grootschalige demonstratieprojecten. Het verzoekt de Commissie hiervoor onverwijld meer middelen uit te trekken en verdere maatregelen op deze gebieden te overwegen.

64. Het CvdR pleit voor een programma ter ondersteuning van demonstratie-infrastructuur dat een netwerk helpt opzetten van testlocaties, demonstratiemodellen en proefprojecten, precies zoals eerder met de onderzoeksinfrastructuur is gebeurd.

De banden tussen wetenschap en samenleving in samenwerking met steden en regio's aanhalen

65. Het Comité wijst erop dat in een tijd waarin het begrip „voortgang” een controversieel onderwerp van discussie is, de relatie tussen wetenschap en samenleving centraal moet komen te staan in de beschouwingen over de toekomst van het Europese O&I-beleid, of het nu gaat om de richtsnoeren voor onderzoek, de voorwaarden voor het uitvoeren van projecten of de keuzes wat de ontwikkeling van nieuwe maatschappelijke en technische toepassingen van wetenschap betreft.

66. Het Comité stelt daarom voor het vertrouwen in de wetenschap en de voortgang te bevorderen en tegelijkertijd een aanpak voor duurzame ontwikkeling uit te werken. Het zal in dit licht het voorzorgsbeginsel — d.w.z. voorzichtig handelen met volledige inachtneming van de risico's — verdedigen.

67. Open wetenschap (open science) — vrij toegankelijke onderzoeksresultaten en publicaties, betrouwbare en uiteenlopende informatie die vrij beschikbaar is voor het publiek, communicatie met burgers en belanghebbenden — speelt inmiddels een belangrijke rol.

68. Tussen vrije wetenschap en toegepaste wetenschap moet een dialoog plaatsvinden waarbij wetenschappers, economische actoren en organisaties van het maatschappelijk middenveld ideeën uitwisselen en samen, zij het zonder elkaars onafhankelijkheid te ondermijnen, werken aan de grote nieuwe wetenschappelijke vraagstukken.

69. Het Comité acht het dringend noodzakelijk dat jongeren en hun ouders warm worden gemaakt voor wetenschap, technologie en alle wetenschappelijke en technologische beroepen. Met name moeten vrouwen worden gestimuleerd om voor wetenschap en technologie te kiezen.

70. Het Comité betreurt dat het programma „Wetenschap met en voor de samenleving” over beperkte begrotingsmiddelen beschikt en versnipperd is, en daardoor weinig effect heeft. Het pleit ervoor dat acties met een Europese meerwaarde waarbij sprake is van echte samenwerking met de belanghebbende partijen, lidstaten, regio's en steden voorrang krijgen.

Internationale dimensie van het kaderprogramma

71. Het Comité is voor open wetenschap, maar wil wel graag het specifieke karakter van het kaderprogramma behouden zien, ook in het licht van het vertrek van het Verenigd Koninkrijk uit de EU. Het hoopt dat dit vertrek niet leidt tot minder middelen voor het kaderprogramma, maar begrijpt dat dit afhankelijk is van het algemene verloop van de onderhandelingen met het Verenigd Koninkrijk.

72. Het CvDR zou graag zien dat er in het kader van het kaderprogramma, maar ook in het kader van het nabuurschapsbeleid en de strategieën voor zeegebieden zoals de Middellandse Zee, internationaal meer wordt samengewerkt met de betrokken partners en opkomende landen.

Brussel, 12 juli 2017.

*De voorzitter
van het Europees Comité van de Regio's*

Markku MARKKULA
